

Fitoterapide Soğan (*Bulbus Allii Cepae*) ve Sarımsak (*Bulbus Allii Sativi*) Kullanımı Onion (*Bulbus Allii Cepae*) and Garlic (*Bulbus Allii Sativi*) Use in Phytotherapy

Mehmet Uğurlu¹, Yusuf Üstü¹, Basri Furkan Dağcıoğlu¹

¹Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Tıp Fakültesi, Aile Hekimliği Anabilim Dalı, Ankara

Öz

Fitoterapi, giderek artan oranda kullanım alanı bulan, bitkisel ürünler/ilaçla yapılan tıbbi uygulama yöntemidir. Bitkisel ürünlerin bilinçsiz kullanımını engellemek için hekimlerin kullanılan bitkisel ürün hakkında bilgi sahibi olması elzem hale gelmiştir. Bu derlemede soğan (*Bulbus Allii Cepae*) ve sarımsak (*Bulbus Allii Sativi*) kullanımı ele alınmaktadır.

Anahtar kelimeler: Tamamlayıcı ve Alternatif Tıp, Fitoterapi, *Bulbus Allii Cepae*, *Bulbus Allii Sativi*

Abstract

Phytotherapy, which increasingly finds field of application, is a medical practice made with herbal products/drugs. Having information about the herbal products used became essential for physicians to avoid inappropriate use of herbal products. In this review, usage of onion (*Bulbus Allii Cepae*) and garlic (*Bulbus Allii Sativi*) are discussed.

Key words: Complementary and Alternative Medicine, Phytotherapy, *Bulbus Allii Cepae*, *Bulbus Allii Sativi*

Yazışma Adresi / Correspondence:

Dr. Mehmet Uğurlu

Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Aile Hekimliği Anabilim Dalı, Antalya

e-posta: drmugurlu@gmail.com

Geliş Tarihi: 08.02.2016

Kabul Tarihi: 23.02.2016

Gittikçe daha küçük parçalara ayırarak basitleştirip anlamaya çalıştığımız insanın, aslında çevre ile sürekli etkileşen, biyopsikososyal yönleri olan karmaşık bir yapı olduğunu gün geçtikçe daha iyi biliyoruz. Hekim-hasta ilişkisi, yasaklayıcı zihniyetin baskın olduğu ataerkil yaklaşımdan, kişinin kendi sağlığı ile ilgili tüm aşamalarda aktif olarak katılmaya başladığı, verilen nihai kararlarda belirleyici olduğu bir yapıya doğru evrilmektedir. Genel olarak, Tamamlayıcı ve Alternatif Tıp (TAT) konusunda ise hekim bilgili olmalı ve dengeli bir yaklaşım tarzını benimsemelidir. Hekim, yarar/zarar oranı net olarak bilinmeyen durumlarda ise tarafsız olmalıdır.

Hastalıklarda bitkilerin kullanılması, on binlerce yıl öncesine, hatta insanlık tarihi kadar eskiye dayanır. Bitkilerin hastalıklarda kullanılabilmesi için, kalite, güvenilirlik ve etkililik yönünden araştırılması uygun bir yaklaşımdır. Burada kalite ile kastedilen, kontaminasyonun engellenmesi, kullanılan ürünün içeriğinin daha doğrusu etken maddenin miktarının belirlenmesi; yani, standardizasyonudur. Bitkilerin kullanımda, diğer ilaçlar ile etkileşimleri ise, hekimin bilmesi ve yönetmesi gereken önemli bir husustur. Başta Almanya olmak üzere bazı Avrupa ülkelerinde, bitkisel ürünler standardize edilerek eczanelerde ve marketlerde kullanıma sunulmaktadır. Bu standartlar ise, Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ), ESCOP (European Scientific Cooperative on Phytotherapy) ve Komisyon E gibi kuruluşlar tarafından oluşturulan monograflar ile değerlendirilmektedir. Kullanımın sıklığı ve giderek yaygınlaştığı düşünüldüğünde, ülkemizde bu alanın hekimler tarafından sahiplenilmesi zaruridir. Bu yazımızda Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ)'nün monograflarında geçen fitoterapide kullanılan

bitkilerden Bulbus Allii Cepae (Soğan) ve Bulbus Allii Sativi (Sarımsak) ile ilgili bilgi sunulmaktadır.¹

Bulbus Allii Cepae

Bulbus Allii Cepae, Allium cepa L. (Liliaceae)'nin taze veya kurutulmuş soğanı veya onun çeşitleri ve kültürleridir.¹

Klinik verilerle desteklenen tıbbi kullanım: Literatürde damarlardaki yaşa bağlı değişikliklerden koruma ve iştahsızlık tedavisinde etkili olduğu bildirilmiştir.² Trombosit agregasyonunu ve tromboxan sentezini inhibe ettiği deneysel olarak gösterilmiştir. Ayrıca içeriğindeki etanol ve metanol sayesinde diüretik etkinliği olduğu gösterilmiştir.¹⁻⁴

Geleneksel tıbbi sistemde ve kodekste tanımlanan kullanımı: Dizanteri gibi bakteriyel enfeksiyonlarda, ülser, yara, skar ve keloid tedavisinde etkili olmakla birlikte, diüretik olarak kullanılmakta ve astım tedavisinde tercih edilmektedir. Diyabette ise adjuvan tedavi olarak kullanılmaktadır.¹⁻⁹

50-100 mg soğanın serum kolesterol ve plazma fibrinojen düzeyini düşürdüğü bildirilmektedir.¹⁰ Klinik çalışmalar, Bulbus allii cepae'nın anti-hiperglisemik aktiviteye sahip olduğunu ortaya koymaktadır. 100 mg ekstraktının uygulanması, insanda glukozla indüklenen hiperglisemiyi azaltmaktadır.¹¹ Diyabet hastalarında oral alınan (50 mg) sıvısı, kan glikoz düzeylerini düşürmektedir.⁸

Soğan suyunun MRSA ve VRE de dahil olmak üzere pek çok bakteri üzerinde antimikrobiyal etkinlik gösterdiği bildirilmiştir.⁵ Ayrıca alopesi areata ve vitiligo tedavisinde etkili bir seçenek olduğu yönünde vaka bildirimleri mevcuttur.⁶⁻⁷

- *Kondrendikasyon:* Bulbus Allii Cepae'ye karşı alerji gelişebilir. Bulbus Allii Cepae ile ilgili rapor edilen uyarı yoktur.¹
- *Güvenlik önlemleri:* İn vitro olarak mutajenik olmadığı gösterilmiştir.¹² Rapor edilen genel önlem yoktur.¹
- *Yan etkiler:* Rinokonjoktivit ve kontakt dermatit rapor edilmiştir.¹³
- *Doz:* Günlük 50 g taze veya 20 g kurutulmuş soğan olarak kullanılabilir.¹⁴

Bulbus Allii Sativi

Bulbus Allii Sativi, Allium sativum L' nin taze veya kurutulmuş soğanını içerir.^{1,14}

Klinik verilerle desteklenen tıbbi kullanım: Hiperlipideminin diyet tedavisine adjuvan olarak kullanılmakla birlikte aterosklerotik damar değişikliklerinden korumada etkili olduğu bildirilmektedir.¹⁵ Hafif hipertansiyon tedavisinde etkili olabileceğini bildiren çalışmalar vardır.¹⁶ İn vitro olarak, yüksek dozlarda kullanımda antimikrobiyal etkinlik göstermektedir.²³

Geleneksel tıbbi sistemde ve kodekste tanımlanan kullanımı: Solunum ve idrar yolları enfeksiyonu, mantar ve romatizmal durumlar, dispepsinin tedavisinde gaz giderici olarak kullanılmaktadır. Ayrıca hakkında deneysel veriler olmamakla birlikte, afrodisyak, antipiretik, diüretik, adet düzenleyici, ekspektoran ve sedatif olarak, astım ve bronşit tedavisinde ve saç büyümesini desteklemek için kullanılabilir.^{5,17}

- *Kontrendikasyonlar:* Bitkiye karşı alerji durumu kontrendikasyon oluşturur. Bulbus Allii Sativi'nin dünya çapında yaygın olarak kullanılan bir sebze olması güvenlik düzeyini yansıtmaktadır.¹
- *Uyarılar:* Çok miktarda tüketim, postoperatif kanama riskini artırabilir.¹⁸
- *Güvenlik önlemleri:* Warfarin tedavisi alan hastalarda kanama zamanını artırılabileceğinden dikkatli olunmalıdır. Pıhtılaşma süresinin, warfarin ve sarımsak ekstraları kullanan kişilerde iki kat arttığı rapor edilmektedir.¹⁹ İn vitro olarak mutajenik değildir.^{1,20}
- *Gebelik ve laktasyonda kullanımı:* Non-teratojeniktir. Gebelikte ve laktasyonda kullanımı ile ilgili uyarı veya olumsuz bildirim yoktur.¹ Bulbus Allii Sativi'nin komponentlerinin süte geçişi ve yenidoğana etkisi ortaya konmamıştır.¹
- *Diğer güvenlik önlemleri:* İlaç etkileşimi, ilaç ve laboratuvar test etkileşimi, çocuklarda veya gebelikte kullanımda teratojenite veya non-teratojenite ile ilgili etki hususunda herhangi bir uyarı mevcut değildir.¹
- *Yan etkiler:* Kontakt dermatit ve tozunun inhalasyonu ile astım atağı gibi allerjik reaksiyonlar rapor edilmektedir. Sarımsağa karşı olan hassasiyet soğan ve turpa karşıda olabilir. Açken alma, göğüste yanma, bulantı, kusma ve diyareye neden olabilir. Nefes ve deriden sarımsak kokusu algılanabilir. Taze sarımsak kullanımı ile ilişkili bir spontan epidural hematoma bildirilmiştir.^{1,21}
- *Doz:* Günlük olarak taze Bulbus Allii Sativi 2–5 g; kurutulmuş toz 0,4–1,2 g; yağ 2–5 mg; ekstre 300–1000 mg (katı olarak) kullanılabilir. Gastrointestinal yan etkilerden korunmak için yemeklerle birlikte alınmalıdır.^{1,16,22}

Kaynaklar

1. WHO monographs on selected medicinal plants, Volume 1, Geneva: World Health Organization Library Cataloguing in Publication Data; 1999:5-32.
2. German Commission E Monograph, Allii cepae bulbus. Bundesanzeiger 1986; 50(3):13.
3. Bruneton J. Pharmacognosy, phytochemistry, medicinal plants. Paris: Lavoisier; 1995.
4. De A, Ribeiro R et al. Acute diuretic effects in conscious rats produced by some medicinal plants in the state of Sao Paulo, Brazil. Journal of Ethnopharmacology 1988; 24:19-29.
5. AL Masaudi SB, Al Bureikan MO. Antimicrobial Activity of Onion Juice (Allium cepa), Honey, And Onion-Honey Mixture on Some Sensitive and Multi-Resistant Microorganisms. Life Sci J 2012;9(2):775-80.
6. Sharquie KE, Al-Obaidi HK. Onion Juice (Allium cepa L.), A New Topical Treatment for Alopecia Areata. The Journal of Dermatology 2002;29:343-6.
7. Djerrou Z. Successful treatment of facial vitiligo with honey bee, Allium cepa and Avena sativa combined to sun light exposure: A case clinical trial. International Journal of Pharmaceutical and Clinical Research 2015; 7(1):9-14.
8. Sharma KK et al. Antihyperglycemic effect of onion: Effect on fasting blood sugar and induced hyperglycemia in man. Indian journal of medical research, 1977;65:422-8.
9. Wagner H, Wiesenauer M. Phytotherapie. Stuttgart: Gustav Fischer; 1995.
10. Sharma KK, Gupta S, Dwivedi KK. Effect of raw and boiled onion on the alterations of blood cholesterol, fibrinogen and fibrinolytic activity in man during alimentary lipaemia. Indian Medical Gazette 1977;16:479-481.
11. Sharma KK, Sharma SP. Effect of onion on blood cholesterol, fibrinogen and fibrinolytic activity in normal subjects. Indian Journal of Pharmacology 1976;8:232-3.
12. Rockwell P, Raw I. A mutagenic screening of various herbs, spices, and food additives. Nutrition and cancer 1979;1:11-5.

13. Valdivieso R et al. Bronchial asthma, rhinoconjunctivitis, and contact dermatitis caused by onion. *Journal of allergy and clinical immunology*, 1994;94:928-9.
14. *European pharmacopoeia*, 3rd ed. Strasbourg: Council of Europe; 1997.
15. Zeng T, et al. A meta-analysis of randomized, double-blind, placebo-controlled trials for the effects of garlic on serum lipid profiles. *J Sci Food Agric* 2012; 92(9):1893-902.
16. Ried K, Frank OR, Stocks NP. Aged garlic extract reduces blood pressure in hypertensives: a dose-response trial. *Eur J Clin Nutr* 2013; 67(1):64-9.
17. Farnsworth NR, Bunyapraphatsara N. *Thai medicinal plants*. Bangkok: Prachachon; 1992:210-86.
18. Burnham BE. Garlic as a possible risk for postoperative bleeding. *Plastic and Reconstructive Surgery* 1995;95:213-4.
19. Sunter WH. Warfarin and garlic. *Pharmaceutical Journal* 1991;246:722.
20. Schimmer O et al. An evaluation of 55 commercial plant extracts in the Ames mutagenicity test. *Pharmazie* 1994;49:448-51.
21. Siegers CP. *Allium sativum*. In: De Smet PA et al., eds. *Adverse effects of herbal drugs*, Vol. 1. Berlin: Springer-Verlag; 1992:73-6.
22. Bradley PR, ed. *British herbal compendium*, Vol. 1. Bournemouth: British Herbal Medicine Association; 1992.
23. Filocamo A, et al. Effect of garlic powder on the growth of commensal bacteria from the gastrointestinal tract. *Phytomedicine* 2012;19(8-9):707-10.